

LA CAMPANA DE GRACIA

DONARÀ AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA

AQUEST NÚMERO 10 CÉNTIMS PER TOT ESPANYA
NÚMEROS ATRASSATS. DOBLE PREU

ANTONI LÓPEZ, EDITOR
(Antiga casa I. López Bernagosi)

ADMINISTRACIÓ I REDACCIÓ: LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MIG, NÚM. 20, BOTIGA
BARCELONA

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:
Fòra de Barceloná, cada trimestre: ESPANYA, pessetes 1'50.—ESTRANGER, 2'50

COLOMA MISTICA

—Són bons minyons, ara, els obrers!... Es clar, quin remei els toca, sinò *defensar les mongetes?*

Incubació d'història

INC anys!—Cada fet és una flor d'història. La nota que deixi demà en un passatge d'històriador és el fruit d'aquell fet humà, és lo que'n resta per a l'aliment ideal de les generacions que són vingudes després.—1909 va ésser una flor silvestre... Lector: en la teva potència d'històriador com fructificaria la memòria que portes d'aquells dies turbulents? Ja sé, ja sé. Me dius: 1909 és una data passional, s'oposa a la serenitat majestuosa de la Musa-Història.—S'hi oposarà per llarg temps encara... Hi hà en el sentit transcendent d'aquelles diades, una tentativa de transició entre dues humanitats. Fins que la segona humanitat ocupi el lloc de la primera, la serenitat no's farà...

L'història! Què deu ésser, a la nova llum de la nostra ànima de contemporanis, l'història? És el procés de l'ascensió de l'especie vers l'especie que vindrà. És el curt moment que la memòria dels homes ha pogut capir, en el transformisme incessant de les especies. És la tradició de la consciència humana o millor encara, l'estela que deixen els esforços de les races per a arribar a prendre consciència. És, en fi, el treball de la matèria humana per espiritualitzar-se una mena de volatilització de la carn... És el rastre del cometa humanitat.

1909! Unes turbes, amorfes, burdes, incolores encara, empeses per una força estranya a elles mateixes, totalment incompresa per la societat contra qui veníem a topar... Sobre aqueixes turbes aletejava aquella aura que'ns sobta entre les línies d'una narració d'antigues revoltes; el papelloneig de la *psiquis* col·lectiva, que deixa un polsim d'ales tenues sobre la pàgina, una pols imperceptible per als lectors vulgars. Eren concentració d'història, perquè volíen improvisar follament un transcurs d'anyades, en el camí de la nova consciència.

La nova consciència... I quina era la vella? Imagineu l'obra educativa d'uns sens fi de centúries, consagrades precisament a apagar tota llum de consciència en la remada de les plebs. Els caps se corven sota el senyoriu material de les castes poderoses i sota el senyoriu espiritual de les castes eclesiàstiques. Les esquenes s'inclinen sobre'l treball. Els cervells s'emboiren en l'ignorància sabiament reglamentada per l'escola confessional. Les fillades s'eduquen en la santa horror a tota innovació, a tot canvi, i per tant a tota *ascensió*. L'ideal d'aquesta vida se limita interessadament al *nostre pa de cada dia*. Poc a poc, se petrifica en les testes la consagració d'aquesta existència com el millor dels mons possibles. Resignació, fatalitat...

Però, vetaquí, sobtadament, que allà, fóra de la societat nostra, el món camina. Vagament les nostres turbes han comprès que germina dins llur ànima tosca una futura ciutadania. Hi hà un instint qui les avisa calladament, i no troba una intel·ligència educada per a rebre la verge idealitat... Són infants, i llurs mans són ineptes a l'obra que s'els encomana misteriosament. Són com a verges fatues, sense oli en la llantia tremolosa i humil...

Un dia, la febre els arbora violentament. Ni elles mateixes tenen consciència de que

són precisament les eines d'una futura consciència que vol nèixer; com l'amor és l'instrument de les generacions futures que volen ésser. Des d'aleshores la lluita entre multituds i Església (que això és, en resum, 1909) és un problema d'esclavitut espiritual; és la batalla entre l'intent d'emancipació d'unes munitions que volen posseir-se a sí mateixes i la resistència dels que han vingut posseint-les desde fa vint centúries. És una majoria d'edat social, consemblant a la majoria d'edat nacional d'una colònia que's fa independent, o a la majoria d'edat individual d'un adolescent qui eleva un gest victorios d'apostasia sobre les credulitats paternals i domèstiques.

Sobre la versió negra de 1909, ¿qui sab si un jorn prevaldrà una versió roja, quan l'història oficial canviï de color, a mesura de que canviï de color l'especie? Jo voldria, per aleshores, que una generosa joventut temperés el sediment d'odis de casta que pugui niar en aquella recordança; voldria que la magnanimitat de la consciència nova vessés damunt aquell cràter un baptisme de grandesa. ¿Què seria, de l'història del juliol de 1789, si la Bastilla hagués resistit? La superioritat nostra ha d'estar en la fusió de totes les castes per la virtut de la nostra casta. Pensem que les turbes de 1909 senyalaven en les revoltes la novetat d'un zel incruent i respectuós en favor de la vida dels adversaris, i que si escrivieren en lletres vermelles la paraula *Revolta*, donaren, per a fer-ho, la propia sang.

En canvi, l'eclesiasticisme, adversari d'aquelles multituds, no gosa, ara mateix, manifestar-se, en esperit, plenament responsable de la seva obra, i voldria desvirtuar-la davant el món. Voldria presentar els seus interessos personals, privatis d'una casta, com a únics interessos nacionals, més encara, com a ideals de tota una nació. Així, per exemple, quan protesten contra el monument de Bruseles, l'argument Aquil dels nostres catòlics és aquest: «Allò és una ofensa a Espanya». La contestació seria fàcil. Siem imparcials i llògics. No pot, en rigor, haver-hi ofensa a *tota* una col·lectivitat en un símbol l'esperit del qual és el mateix d'una part considerable d'aquella col·lectivitat.

Espanya no és dreta ni esquerra; és el tot i no les parts. Lo contrari seria un separatisme, un separatisme social, més funest que'l territorial.

¿Per ventura no eren també espanyols els mateixos rebels de 1909? Si fundim la patria en un sol bloc, els neguem la llur part de ciutadania, ¿com podrem parlar en nom de tota la nació? I si l'expansió d'un ideal concret ha de constituir ofensa per a l'ideal contrari, també el protestantisme alemany o anglès serà una ofensa per a tota Espanya, i el catolicisme espanyol una ofensa per a tota Alemanya o tota Anglaterra. Això és, exactament, l'intolerància. Ademés, se protesta contra un *esperit*, més aviat que contra un *fet*. I ofendre's per una protesta contra l'esperit mateix de que s'envaneixen els ofesos és una gran inconseqüència. Si no volen ésser bescantats d'intolerància, que comencin per tolerar. I si els molesta l'esperit que se'ls atribueix, que adoptin precisament el de l'adversari.

Se podria respondre an aquests clericals, com a la vella de l'epigrama castellà:
Arrojar la cara importa,
que el espejo no hay por qué...

**

Tal és avui el concepte psicològic d'aquella lluita entre les dues formes del sentiment espanyol.

Ara bé, si haguéssim de sintetitzar, com a

historiadors, la significança de 1909 en la política espanyola ¿què diríem? Aquell moviment va sorprendre i va irritar, perquè era una novetat, era la primera revolta liberal de caràcter popular, civil. Abans d'ella desde Riego a Prim, la veritat és que totes les llibertats se degueren als pronunciaments. El poble no estava habilitat per a lograr-les. 1909 era l'aubada, prehistòrica i ruda, d'una habilitació.

GABRIEL ALOMAR

Col·laboració dels pagesos a la Setmana Tràgica

o cal que us digui el nom del poble, tant li fa; segurament aquesta història, que'm proposo contar-vos, degué repetir-se en molts pobles, sinó ben exacta, molt semblant.

Era una masia no gaire forta, una d'aquelles masies que treballant molt s'arriba a collir pel menester i encara es poden fer petits estalvis.

Damunt aquesta masia va caure-hi un d'aquells flagells horribles que fan escruixir i que semblen vinguts expressament per a esparverar als homes i fer-los dubtar de tota misericòrdia i de tota bondat.

Eren onze de família: set fills, el pare, la mare, la nora i l'avi. Ademés hi havia un fadrí extern que se les campava fent de jornaller una setmana aquí, tres dies allà i un altre acullà.

Un dia, a la casa, s'hi ficà una pesta: el tifus. Els onze els passaren i dels onze en quedaren tres. Un pobre vell, quasi invàlid, la nora i una noia de tretze anys. Cap dels supervivents era capaç de conrear les terres que, després d'aquell llarg malaltejar i d'aquella terrible mortandad, restaven ermes. Els pagesos s'apiadaven dels tres desvalguts, i qui una vessana, qui mitja, qui quatre, les anaven goretant, femant i sembrant, per a salvar de la misèria a la petita família atuada pel flagell.

En això es presentà al mas el fadrí extern. Era un xicot sapat, amb tota la força de la seva joventut, i venia, oblidant velles topaties, disposat a fer reeixir la casa, a donar alegria al vell, marit a la viuda, pau a la germana, que arrossegava la seva adolescència pels camps i boscos morta de cansament.

Amb un any, l'energia del fadrí extern, el seu seny, la seva experiència de bon pagès, triomfaren del destí, i la masia es reviscolà com se reviscolaren els seus estadants.

Als bous els hi lluí el pèl; els porcos estaven plens d'aviram; els graners, de grana, i vora la llar, una altra vida hi halenava, un altre petit terrassà, que prometia ésser sapat i ardit com el seu pare.

En el poble, el gest del fadrí extern, havia despertat una gran admiració, i l'estimava tothom, com a ciutat estimen als homes excepcionals i gloriosos.

Mes heus-aquí que un jorn, els que tornaren de mercat, espandiren certs rumors. L'Espanya, aquella Espanya que ells creien una terra llunyana d'on els hi enviaven els civils, els jutges del partit, els governadors

de la província, estava altre cop en guerra amb un país de l'altra banda del mar. No sabien si aquest país queia a sol ixent, a tramontana o a mig-jorn; però el mot «guerra» donà mala estrugança.

Del poble, quan hi havia guerra, partien molts més minyons per a anar a servir al rei, i en tornaven menys. Aprés de temps i temps de no saber-se res, un dia, els pares, quan quasi havien oblidat al fill, rebien un plec segellat, firmat i refirmat, tot ple de jeroglífics: l'òbit. Aquesta era la sola recompensa, el sol consol que lograven del govern, a canvi dels dos braços per al treball que'ls havien sustret, de l'apoi i de l'amor que se'ls havien endut, i el pagès, sense ésser republicà, ni antipatriota, ni antimilitarista, blasfema de la guerra.

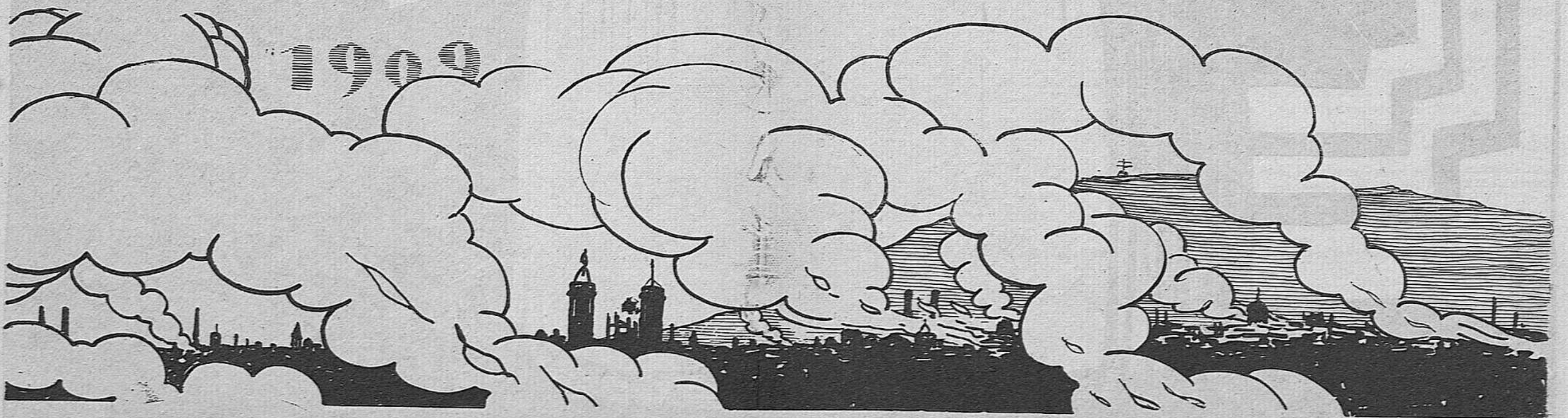
Els rumors, a copia de dies, anaren concretant-se, i finalment va saber-se que la guerra era amb el *moro*, i que aquell cop no eren sols els solters, sinó que també els casats, els reservistes aquells que ja havien servit i els qui, convençuts de que estaven en paus amb el rei, havien constituït una llar.

El fadrí extern de la masia tràgica havia sigut cridat i ja havia partit, i altre cop la jove era viuda, la noia arrossegava els seus catorze anys pels terroços del quintar, fent feines d'home; el vell, més invàlid, gemegant de solitud i en un recó, al costat de l'orfenet, que plorava de gana, mentre la seva mare llaurava com antany els camps desamparats, on l'agram apuntava menaçador i ferésteg.

El govern de Madrid completava la destrucció iniciada pel tifus, amb la mateixa fredor cruel, irremediable, i els habitants del poble s'escruixien un altre cop, i sota la seva aparença de resignats, blasraven, i en l'ànima llur a la faisó, dels camps de la viuda, hi grillava la mala herba de la revolta.

Quan arribà allí en aquella afrau ensemantada de cases blanques, en aquell recó d'idi-lli, la nova de l'alçament popular contra la aventura africana i va saber-se que a Barcelona no volien deixar embarcar al jovent, que l'intuïció rural endevinava sacrificat a l'interès dels poderosos, tots aquells senzills camperols, homes i dones, se sentiren per un moment identificats, representats, agermanats, amb aquella munió protestatària, aquella munió que'l burgesisme egoista, metallitzat i calculador, nomenava purria, detritus humà, feres sanguinaries.

I no obstant els pagesos, que no llegien diaris, separats d'aquell focus revolucionari pel Montseny isolador, per cinquanta llegües

La setmana tràgica d'aleshores

de camí, comprenien la justícia d'aquell moviment i somreien engrescats, joiosos, sentint que per primera vegada en la seva vida trobaven algú que interpretava el seu pensar, se compadía dels seus dolors i eixia en defensa del seu dret.

Aquells camperols que anaven a missa, que creien en Déu, que desconeixien els mots sindicalisme i anarquia, que mai havien oït un discurs, ni assistit a un míting, ni tingut tractes amb els nomenats revolucionaris sistemàtics, pertorbadors de profecia; que fins pot-ser votaren al candidat d'en Maura i eren sumissos a totes les lleis, a l'amo, al rector, a l'alcalde i al jutge de pau, en aquella ocasió, el seu esperit, el seu cor i la seva simpatia estaven amb els descamisats, amb els incendiàries barcelonins.

I ells, porucs, atuits, conformats, gent de bé, d'ordre, de creencies, haurien ajudat de bona gana a aixecar riells, a volar ponts ferroviaris, a tallar filferres telegràfics, a reforçar barricades, a col·laborar, en fi, a l'obra humanitaria que s'havia emprès contra un despotisme governamental.

Ah!, calia veure l'expressió de les seves fesomies cada cop que rebien la nova d'alguna altra malifeta dels revoltosos. El rostre se'ls il·luminava; una íntima complacencia els hi relluia en els ulls; mostraven la blancor del seu dentat en un rictus taujà d'home que troba casualment un venjador per al seu odi vergonyant, per a tota la germandat expoliada i acovardida.

El nom d'en Maura no sonava allí, però en la consciencia d'aquells pagesos se l'exercava i se'l maleia en l'ignorant responsable d'aquell agram que's menjava la collita del mas sense regentar, d'aquells sospirs de la jove inconsolable i d'aquell marriment del nin, orfe apenes nat, de l'idiotisme de l'avi amb l'únic nét a la guerra, i de tot la tragedia rediviva i exacerbada d'aquella llar i de tantes altres no tan cruelment castigades.

Un sentiment d'equitat i de justícia primitiva, ingenua i rectilínia els deia an aquells pobres terrassans que ni els mèrits d'estadista, ni les virtuts de governant, ni les austeritats d'un home de lleis, podien absoldre mai al causant del seu dolor i de la seva ruina. Consideraven criminal la mà que'ls occia els fills, encara que ho fos amagada, encara que ho fes desde Madrid, a través d'una complicació de raons inesplicables, encara que arribés ordenada per la Gaceta i tramesa pel secretari.

El «Maura, no!», el «Maura, jamai!», restava decretat, latent, en el silenci august de la muntanya catalana.

D'això no'n saben res els burgesos nostres, ni en sab res la joventut conservadora, ni en sab res l'estadista eminent, que avui somriu tranquil, esperant que'l cridin com a únic salvador de l'ordre i de la justícia. Però ho sab, ho ha vist i ho narra

UN HUMIL PROPIETARI RURAL

LA POLÍTICA

La vileta vivia en santa calma, car ella ignorava les passions polítiques. Els seus habitants llegien avidament l'únic diari que's publicava a la localitat i que's titulava *La Bandera*, un periòdic serè, decent, en les

planes del qual sols s'hi llegien savis consells i prosa entenimentada.

Com que en la població hi havia pocs habitants, *La Bandera* no vivia amb massa ufana; no feia sinó piular i anar tirant.

I veus-aquí que un dia, els llegidors vegeren amb estranyesa que s'havia fundat un altre diari, titulat *El Pendó*.

Són ben ximplers!—deien, amb raó, els habitants de la vileta.—*La Bandera* amb prou feines se pot sostindre, i ara *El Pendó* es creu tenir vida igualment!...

Des del primer número, *El Pendó* començà els atacs contra *La Bandera*. S'hi llegien uns «entre-filets» que feien fredat: «*La Bandera* és un drap brut», «*La Bandera* és l'orgue dels reptils», «*La Bandera* és una olla». Frases vulgaríssimes, però violentes, que feien tremolar als habitants de la vileta. Tots, per curiositat, havien comprat el primer número d'*El Pendó*.

La Bandera, per la seva part, contestava vigorosament a tots els atacs del seu colega, omplint-lo de sanglants anatemes: «Aquest *Pendó* és pendó de noms i de fets». «Aquest *Pendó* està borratxo». I la polèmica entre un i altre paper continuava amb gran energia, amb gran escàndol.

Una febre extraordinària, un neguit intens obligava als veïns a comprar cada dia els dos diaris per a veure «què's diràn avui?». I les discussions devenien violentes, els amics renyien i les famílies acabaven per separar-se.

Fins que l'alcalde de la vileta, cansat de aquella lluita, resolgué acabar amb la funesta campanya periodística.

A l'efecte convidà a un àpet de conciliació als directores dels dos periòdics enemics.

A l'hora convinguda arribà el director de *La Bandera*. La conversa entre l'autoritat i el periodista s'encarrilà amb tota cordialitat.

Al cap de mitja horeta l'alcalde consultà el rellotge i va dir:

—Es molt tard i veig que'l seu confrare no ve...

—El meu confrare?—exclamà el director de *La Bandera*.—Qui vol dir?

—El director d'*El Pendó*.

—El director d'*El Pendó*?... Però si *El Pendó* i *La Bandera* no tenen sinó un sol i únic director, i aquest director soc jo!...

GEFFE

Significación y transcendencia de la Semana Trágica

NOTAS DE UN TESTIGO

Es todavía demasiado pronto para poder apreciar con justicia la significación y la transcendencia de la Semana Trágica.

Cuando las circunstancias políticas cambien, cuando no haya peligro alguno de comprometer a nadie, se han de dar a conocer una serie de hechos inéditos que arrojarán torrentes de luz sobre los orígenes, organización y desarrollo de la huelga general que sirvió a la vez de prefacio y de fuerza impulsiva a los sucesos de julio de 1909.

Entonces se verá, con claridad meridiana, que la gloriosa insurrección de Cataluña

tuvo un carácter verdaderamente popular, de defensa ciudadana, de reivindicación política y social, y humanitario en grado sumo.

En el entretanto, y ateniéndonos tan sólo a los hechos que son del dominio público, se puede ya fijar la fisonomía particular de un acontecimiento que viene a ser una especie de anillo o puente entre dos períodos radicalmente distintos de nuestra historia contemporánea.

Causas de los sucesos

Recuérdese, en primer lugar, que el Gobierno del señor Maura comprendió la campaña del Rif de 1909 contra la voluntad expresa—manifestada en la prensa y en centenares de reuniones públicas—del pueblo español. Recuérdese que en vez de limitar su acción, como varias veces había prometido, a mantener el orden dentro de nuestras posesiones africanas, se lanzó a una campaña para la cual hacían falta no 6,000 hombres, como había afirmado el general Linares, sino 70 ó 75,000. Recuérdese, en fin, que, por meras rivalidades entre dos conocidos personajes, se cambió de golpe y porrazo el pristino plan estratégico y se cometió aquella insana provocación conocida bajo el nombre de «llamada de los reservistas».

La indignación popular se desbordó ante tamaño desvarío. En la estación de Atocha, de Madrid, mientras se embarcaban los soldados, se produjeron manifestaciones que están aún en la memoria de todos. En Barcelona hubo protestas muy características contra la guerra, sobre todo en el puerto, en donde las señoras de nuestra rancia burguesía—cuyos hijos no iban a la guerra,—repartían escapularios, medallas y otras fruslerías entre los soldados expedicionarios.

Nada de eso hizo retroceder al obcecado y rectilíneo señor Maura, quien abolió prácticamente todas las leyes y se puso la Constitución por montera prohibiendo las reuniones públicas, deteniendo los telegramas dirigidos a la prensa, denunciando a los periódicos y haciendo imposible todo medio legal de protesta contra la política insensata, antipatriótica y criminal del Gobierno.

La gota de agua

La clase obrera, principalmente de Cataluña, estaba irritadísima. La situación en que se hallaba colocada era deprimente en extremo. Y en este estado de cosas, se le ocurre al Gobierno prohibir la reunión, extríctamente privada y perfectamente legal, que el Consejo de «Solidaridad Obrera» debía celebrar la noche del 23 de julio.

El Gabinete conservador había ido demasiado lejos: había sometido a pruebas de resistencia a una clase y a un pueblo que no estaban tan depravados ni embrutecidos como suponían los señores Maura y La Cierva.

¿Qué resultó? Lo inevitable: Una huelga general improvisada que necesariamente debía transformarse en insurrección a las primeras de cambio, ya que tuvo que prepararse en secreto y que producirse en un momento en que las provocaciones de arriba exaltaban y enfurecían las pasiones de abajo.

Conviene no perder de vista esta gran realidad: la huelga y la insurrección fueron los únicos medios que los gobernantes de-

jaron en manos del pueblo para protestar contra una aventura que con sobrada razón consideraba nefasta y que aquéllos querían imponerle a la fuerza.

Los Zoilos de la política y de la prensa

Los humúnculos de nuestro mundillo político y periodístico han proclamado en todos los tonos que los sucesos de la Semana Trágica, no tuvieron ni pies ni cabeza, ni dirección de ningún género.

Esto lo dicen porque ignoran que todas las revoluciones han tenido siempre una idea inicial y una organización más o menos perfecta; pero ninguna se ha podido desarrollar conforme a un plan previamente establecido, ya que la vertiginosa celeridad con que se suceden los hechos crea una situación especial en la que, por encima de todos los hombres, jefes o caudillos, dominan dos cosas: el instinto popular y la reivindicación política o social que está en el ambiente.

Por lo demás, cuando en cuarenta y ocho horas justas y cabales se consigue preparar y organizar una huelga y asegurar que en un momento dado, a una hora determinada, todos los trabajadores de una urbe de más de medio millón de habitantes abandonen el trabajo y que su actitud sea imitada por los obreros de las ciudades y pueblos más importantes de Cataluña; cuando se consigue eso, es necesario creer en milagros o ser tonto de capirote para atreverse a afirmar que en los sucesos de julio el elemento organizador no estuvo en su puesto o simplemente que brilló por su ausencia.

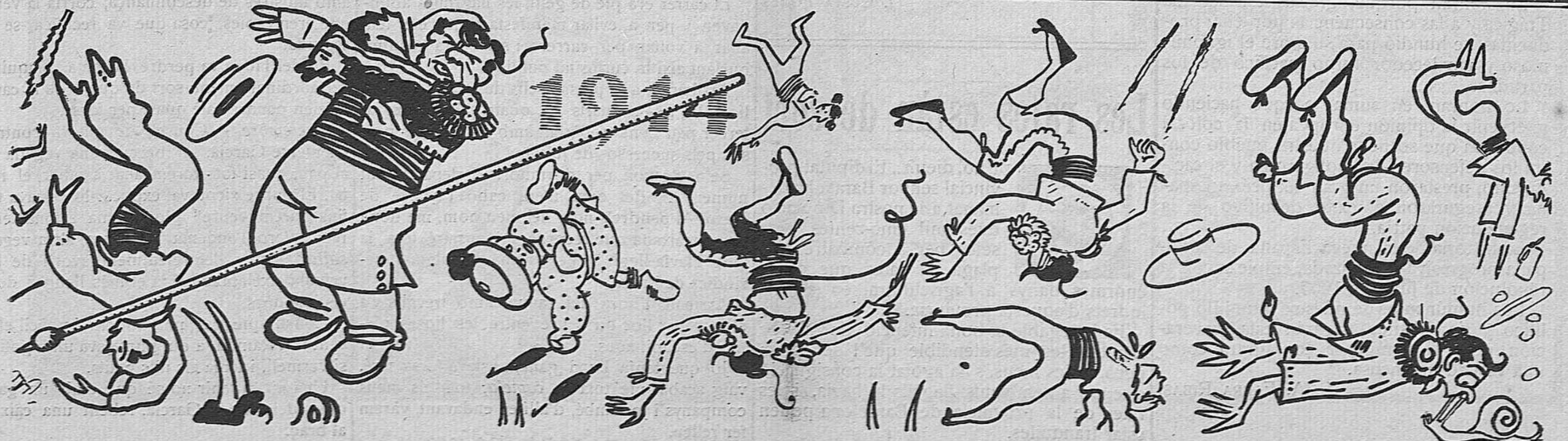
Y cuando, además, consigue un resultado parecido sin que ni el Gobierno y la prensa se enteren, burlando la vigilancia de las autoridades y de la numerosa policía de Barcelona, habrá que admitir que los organizadores de aquel movimiento, todos gente modesta y casi anónima, no eran ni cretinos ni imbéciles o, en todo caso, lo eran menos que las autoridades y gobernantes a quienes quisieron combatir y consiguieron derrotar.

La honradez de los revolucionarios

Conste, de todos modos, que fué tal el sentimiento de la responsabilidad que dominaba en los elementos que se propusieron traducir en hechos la indignación de un pueblo y dar una lección merecida a los mandarines españoles, que tomaron las medidas necesarias, después de amplia deliberación, en un local de la calle del Correo Viejo, para que en la lucha no se emplearan explosivos ni se realizasen atentados que pudieran revestir los caracteres de venganzas personales o de pretextos para entregarse al robo.

Y la ciudad condal y Cataluña entera se cruzaron de brazos; y no hubo atentados personales; y se respetaron las inmensas riquezas que en las calles de Fernando, del Hospital y de la Puertaferriera estaban al alcance de la mano, y no se disparó ningún tiro, ni se entabló ninguna lucha cuyo objeto no fuera asegurar el éxito completo de una protesta que se quería severa, enérgica, grandiosa y memorable.

Sabadell y otros pueblos ofrecieron ya el primer día de huelga la importante ayuda de fuerzas populares armadas, y el Comité organizador de Barcelona agradeció y declinó el ofrecimiento porque no quería abu-

La setmana trágica d'ara

sar de su situación ni dar a la lucha un carácter vengativo e inhumano.

El momento decisivo

Y cuando la clase obrera había hecho todo lo que en aquellas circunstancias podía y debía hacer por sí misma, cuando se vislumbró la posibilidad de ir a un cambio de régimen cuyas responsabilidades los elementos militantes no querían ni podían aceptar, se consultó a los prohombres republicanos, a los pocos que no se habían escondido como ratas, para invitarles a que entrasen en escena y procediesen a convertir en actos lo que tantas veces habían prometido en *meetings* y reuniones públicas.

Por razones respetables de prudencia y quizá también de alto patriotismo, aquellos hombres creyeron de su deber inhibirse. Entonces, los que iniciaron, propagaron y organizaron la huelga general, considerando terminada su misión en la calle, se constituyeron en Comité permanente para ayudar a los caídos y hacer frente a las represalias que se suponía iba a tomar el Gobierno.

Este Comité estuvo en funciones en plena represión, y lo que no pudo decirse en España, se dijo, merced a sus gestiones, en el extranjero, consiguiéndose así que el Gobierno no tuviese el monopolio de la publicidad y que la opinión europea se informara e interviniera en la formidable contienda entablada entre la dictadura maurista y el pueblo español.

El Comité cumplió dignamente su cometido, y aquellos de sus miembros que pagaron con la cárcel o la emigración la tranquilidad de conciencia que les produjo el deber cumplido, aceptaron resignada y dignamente su suerte, seguros de que no se habían sacrificado en vano.

Elocuencia de los hechos

En resumen:

En la Semana Trágica no hubo más sacrificio de vidas que el impuesto por la debida defensa del honor y de la dignidad del pueblo.

En la Semana Trágica no hubo ni robos, ni atentados personales de ninguna clase.

En la Semana Trágica se quemaron, sí, muchos conventos, ejercicio casi inocente por parte de un pueblo que está sufriendo desde tantos años la tiranía oprobiosa de la Iglesia; mas si se destruyeron las guaridas, se respetó la vida de los seres insociables que los habitaban, porque, a pesar de todo, tenían figura humana.

He ahí los hechos.

Los resultados

Ahora los defensores de la guerra y de la tiranía, los partidarios de las matanzas en grande, pueden calificar de criminales a los que, para evitarlas, se vieron en la necesidad, con el peligro de su propia vida, de causar algunas bajas entre los agentes de la fuerza pública. Esos criminales que lucharon contra la muerte y pusieron a raya a la tiranía; esos criminales, señores delatores de la Lliga e inquisidores de la Defensa Social, honran y dignifican a un pueblo.

Lo honran porque, merced a sus esfuerzos, se ha dado en nuestro país, en el año de gracia de 1909, la primera revolución verdaderamente popular, la primera revolución sin parentesco ni afinidad política alguna con los antiguos pronunciamientos.

Lo honran porque, gracias a la Semana Trágica y a las consecuencias por ella producidas, se hundió para siempre el ignominioso y envilecedor turno pacífico de los partidos.

Lo honran, en suma, porque haciendo intervenir la opinión europea en la colosal contienda que sostiene nuestro pueblo contra los defensores de la oligarquía y el caciquismo, prestaron un gran servicio a España y aseguraron el éxito definitivo de la regeneración patria.

La historia de la nueva España, de la España progresiva y civilizada, empieza con la revolución de julio de 1909.

Los humúnculos de nuestro mundillo político y periodístico negarán esta aseveración, pero el tiempo la consagrará como una verdad inconcusa.

A. FABRA RIBAS.

Un paragraf d'en Flaubert

«La miseria i la fam s'han fet mestresses de l'humanitat. La miseria!... És possible que no l'hagueu mai sentida, vosaltres, els qui parleu dels vicis de la pobriçalla. La miseria és quelcom que us agafa un home, us l'amagreix, us l'escanya, us el disseca, i després encara tira els seus ossos al femer; quelcom de repugnant, de groc, de sèc, de fastigós que s'entafura en un catau, en un pis infecte, damunt del trajo d'un poeta, entre els esparracs d'un captaire. La miseria? És l'home de dents blanques i afilades que, en una nit d'hivern, us espera a un revolt del camí per a dir-vos amb vèu cavernosa: «Diners o la vida!» i, tremolant, us ensenya un ganivet. La miseria?... És la dona que pels foscos carrers de les grans ciutats camina a passets menuts, cridant als homes. Us apropa a ella i observeu que du un abrigall vell i espellit; al dessota l'abrigall tot és roba blanca, foradada; més endintre, una pitrera magre, raquílica... Al fons, a dins d'aqueixa pitrera, allí hi ha la fam. Ah!... la fam!... la fam!... Aqueix mot, o millor dit, aqueixa cosa terrible, que n'ha fetes, de revolucions!... i les que farà, encara!...»

G. FLAUBERT

Si arriben a ésser carlins!...

Ara compleixen cinc anys de l'històrica cremada; les esglésies i convents sentiren la petjada aspre de l'heretgia ambulante, brandant la teia incendiària; malparlant als sacerdots, quan sens fe se les guillaven, profanant els llocs sagrats, bromejant amb les imatges i fent cas omís de lleis que an el dogma salvaguarden.

Si arriben a ésser carlins, els de la Setmana trágica, que de trágica no més ne té el nom, i encara gracies, no n'haurien sortit pocs de Cabrerres i Cucales *enfilant* als capellans, *fent mandonguilles de frare*, *netejan* la plata i l'or dels altars i de les ànimes! Cada rebost ple a curull me'l deixen fet una llàstima, cada bocoi de vi dolç escolat de mel i *mares*, ni que'ls vapors ascendint arressin la gran gatzara entre els primers defensors de cert vi d'estar per casa.

*

Ara fa cinc anys succeí que, una nit de les més tràgiques, escaparen d'uns convents, entre pors no gens cristianes, unes monges, per salvar la pell que tots respectaven. Fugiren prestes a la presó del carrer d'Amalia, i fou tan gros el tribull, tant gruixuda la basarda, que deixaren al convent, vora'l lliu on descansaven, les robes de pèl damunt: semblaven colomes blanques.

Si això passa amb els carlins, que tenen fama guanyada de contraris del sisè, quina rabia, a l'enterar-se'n!

J. COSTA POMÉS

Les rates estan de sort

UE no, dieu?... El diputat provincial senyor Barata ha demanat a la nostra Diputació dues mil cinc-cents pesetes per a combatre una plaga de rates que causa enormes danys a l'agricultura, en alguns indrets d'aquesta provincia.

Es innegable la bona intenció del senyor Barata. Res més atencible que'l seu prec; però, amics meus, s'ha agotat la consignació que per a semblants flagells hi havia, i les rates de la provincia de Barcelona poden estar tranquiles.

Poc saben elles que viuen mercès a la pobresa de la Diputació de Barcelona.

La rata, verament, és un animal sortós. Solen estar protegides per la gent de gran influencia, i, quan aquesta gent els hi gira l'esquena, aleshores s'han acabat els diners, i sense diners no's fa res.

Les rates del camp, més simpàtiques que les de ciutat, car sols mengen grana i no s'atipen de paper, ni de tronxos, ni de cap cosa fastigosa, són en canvi les més perseguïdes.

L'home no mira prim i condemna per apariencies.

No'm perjudiquis i fes lo que vulguis.

Per això mai a cap entitat se li ha ocorregut fer un extermini de les rates que infesten nostres oficines i nostres dependencies burocràtiques.

Unes quantes espigues de blat malmes, una carbaça rosegada, una capça de blat-demor feta malbé, i ja tenim diputats que projecten horribles venjances per a satisfer els clams de l'opinió rural.

En canvi la mateixa Diputació, sens dubte, n'està plena de rates i ratinyols de totes categories, i ja no us parlo de la casa d'enfront.

I bé, és que'ls diners que li manquen per a escarmentar les rates provincianes, se'ls ha gastat contra les que infesten la urb?

No hi ha pas perill.

Ningú se'n recorda de que la rata és un animal que porta la pesta i el descrèdit.

No sembla sinó que'l rat-penat de la nostra corona comtal estengui ses ales protectores damunt la germandat.

Aqueixa mena d'esperit-sant dels ratolins, ha fet que s'acabessin els diners per a *plagas* a l'hora justa, quan s'intentava una bàrbara repressió, com farà que la salut i tranquil·litat de l'*especie* sigui perfecta, tant aquí com a fora d'aquí, per a major *ludibri* dels gats i dels regidors.

CALIPSO

Notes de la repressió

1909

20 Agost.—Arribada a Capellades de l'escaudró ambulante, qui devia endur-se'n als senyalats com autors dels disturbis de la darrera setmana de juliol.

Sabí jo de bona tinta, que era un d'ells, i que se m'agafaria: amb tot vaig negar-me a anar a dormir fora de casa.

A les 12 de la nit, varen despertar-nos els forts trucs del sereno, a qui acompanyaven uns quants civils, el cabo i no sé quants individus de tropa.

Varen escorcollar-me i arribarem a casa la Vila plena de soldats, deixant-me a un replà de la escala; allí vareig esperar la llum del dia que no arribava mai, sorprenent-me cada vegada que un nou detingut era cridat a declarar.

Erem sis, i varem juntar-nos en un calaboc com un cop de puny, rònc, amb una fortor que feia...

Allí vaig sapiguer el perquè d'uns crits que varen semblar-me esgarrifosos al proferir-se.

A l'ésser l'hora de marxar, varen oferir-nos una pesseta. Jo no vaig volguer-la; se'ns acompanyà a una tartana amanillats i amb els fusells de cara a nosaltres.

El carrer era ple de gent; les llàgrimes abondaven i per a evitar manifestacions s'ens feia anar a voltar per carrers i setis fora costum, burlant així la curiositat pública.

Arribarem a la pressó vella del carrer d'Amalia, a les tres o quarts de quatre. Entrarem al tercer pati i ens trobarem amb 250 homes presos pels successos de juliol.

Se'ns destinà per dormitori el departament número 2, del qual n'era cabo l'Esteve de Haro. Al pendre's nota del meu nom, me donà una encaixada que recordaré i agrairé tota la vida. Havia llegit la meva firma en alguns periòdics de lluita.

Arribada l'hora del ranxo, amb treballs varem rem trobar lloc on seure entre les lloses plenes d'escupinades.

Jo que tenia bona gana, i estava fonsa seré, vaig acabar-me tota la *camela*; tots els meus companys i jo també, d'allí en endavant, varem fer relleu.

Arribats al dormitori, trobarem les rajoles vermelles esperant els nostres cossos: ni sacs de palla, ni estores, per coixí.

M'estava estirat damunt la brusa per únic *matalàs* quan el cabo va obligar-me a acceptar-ne mig del que li havien portat de casa seva.

25 Agost.—A les deu del matí vingué el jutge instructor, don Josep Garcia Flores. Cridà a un dels nostres. Després anà cridant els altres. A les tres de la tarde va cridar-me a mi i a un que l'agafaren per no trobar-se a casa el seu sogre, a qui detingueren més tard.

Repartiren el ranxo i no va haver-n'hi per a nosaltres. Sort de la *hermana* Engracia que va fer-nos arreglar un lliu pels empleats, que allavors no s'entien de feina, donant-nos en pago, xacolata i pa.

Varen tocar les deu. El jutge va retirar-se, manant que no'ns juntessem amb els que havien ja declarat.

No sé perquè els dos que no havíem comensat la declaració, no poguèrem passar la nit junts.

Al cridar al meu company, jo hi anava també; el director senyor Gómez, va donar-me una empenta furiosa, i al dir que no havia ben entès, me va respondre que devia entendre's a la primera vegada.

Un empleat m'acompanyà a *fer volar coloms* que això s'en deia d'anar a les cel·les altes d'incomunicació. Vaig agafar un sac de palla i al número 2 falta gent.

Al arriba-hi encara duia el sac a sobre quan ja era tancada la cel·la i corregut el forrellat.

Vaig quedar-me a les fosques, no saben que fer del pa i el xacolata que m'havia donat la monja i no m'havia acabat.

Tirat el sac, vaig embolicar les sobres amb la brusa, deixant-me anar damunt la palla, sense atinar en que duia cerilles.

Va sentir-se un terratrèmol: era una bomba que va petar al Paralel.

Al poc rato, feta la quietut, sento crits. Era un altre comunicat que volia sapiguer qui ero jo, i els motius d'haver-se'm portat allí, on solia conduir-s'hi als que, o tenien una sentència de mort, o havien faltat greument a la presó.

Va cridar a en Malet, qui cantava una cançó que vaig trobar fonsa trista. Comensava aixís:

«Una farruca en Galicia
con sentimiento lloraba...»

A preguntes d'aquell que encare no sé qui era, va contestar en Malet que l'havien condemnat a mort i a cadena perpetua, i al sapiguer que jo era radical va fer un gros crit de ¡Visca la Revolució! Al cap de tres dies varen fusellar-lo. ¡Pobre Malet!

Vaig dormir dos o tres hores al menys. La pluja petant sobre una claraboia quan ja el dia estava per arribar, va despertar-me. Allavors vaig veure la cel·la, amb un banquet de pedra a un recó, una anella clavada, amb les parets i les rajoles plenes d'armes dibuixades, i inscripcions porqueroles.

No varen deixar-me un trago d'aigua, ni res de lo que'm podia convenir. Els que ara criden *Maura*, sí, s'haurien de veure del modo que ens vèiem els que no havíem comés delictes.

Al dia següent varen portar-me ranxo. La *camela* era plena de brutícia, i no vaig tastar-lo.

3 Septembre.—Va fer-se pública la sentència de Eugeni del Hoyo i Manel Carrillo, ambdós policíes.

Havien entrat pocs dies abants, rebent-se'ls amb mostres de desconfiança; corria la vèu de que eren espies, cosa que va rectificar-se desseguida.

En del Hoyo va perdre la gana, aflaquint-se extraordinàriament: sort de que'ls de la cantina li feien pendre café quasi per fonsa.

6 setembre.—Consell de guerra contra en Clemente Garcia. Al baixar, una vegada llest, al pati, quasi tots varem anar a saber el resultat. El pobre xicot va explicar-lo; estava trist i fins varem veure'l plorar una estona en un recó. Però l'endemà ja jugava altra vegada a *saltar i parar*, l'entreteniment favorit de la juvenalla aixelabrada. Era el més lleuger de tots els jogadors.

Consti que per mi, no era imbècil el desventurat Ramón, a qui puntejava un bigoti quasi vermell, i tenia els ulls petits.

Una nit va tenir no sé què amb un gallego que's deia Antón Garcia, rebent una caixalada al braç.

ELS ESCARABATS

—Me sembla, Joan, que l'última cremada bé va ésser prou seria.

—Doncs mira, si badem gaire ens tornaràn a caure al plat.

11 setembre. — Va baixar de calabços un vellet valencià que's deia Josep Gadea, amb el cap ple de nafres, de tant picar-lo per les parets.

12 setembre. — Conducció a calabços d'incomunicació a en del Hoyo i Clemente García: al primer varen fusellar-lo l'endemà, al segon varen deixar-lo al calabç 23 dies per més pena.

20 setembre. — A les nou del vespre va sonar un tir. S'ens havia traslladat al departament número 5, desde on se veia part de la Ronda de Sant Pau. El centinella havia donat un avís, que no havia sigut oit pels que estaven mirant desde les altes reixes. Va faltar un pam per entrar la bala.

24 setembre. — Amb motiu de ésser la festa major se'ns donà ranxo extra, amb carn, xoriço, fideus, arroc, col, etc. A la tarde va repetir-se amb una rebaixa considerable en perjudici del paladar. Les fulles de col hi eren senceres, i el pati va quedar encatfat de verdures crues.

29 setembre. — Després de l'esposa, la nena i uns amics d'Igualada, va venir a visitar-me el catedràtic i diputat per Barcelona senyor Giner de los Ríos, qui va demanar i aconseguir se'm nombredós ordenança, separant-se'm de bons amics i de la xusma de trinxeraires en asquerosa barreja.

Havia rebut el senyor Giner una carta meua, llarga, que havia ensenyat al President de l'Audiència, qui s'havia escruixit, de quin contingut no vull parlar perquè sé el valor d'una condemna de 28 mesos de presó correccional. Havíem sortit de la presó entre mig de trenta o quaranta cartes, i els quatre o cinc plecets eren repartits entre altres tants sobres. Totes les precaucions eren poques, allavors.

11 octubre. — Se fitxà a tres dones acusades de participació en els fets del quartel de veteranos del carrer de Sadurn; Nativitat Rufo, Eugenia Ruiz i Conxa Ortíz, (a) *Chelito*. La primera condemnada a mort, plorava. La *Chelito* reia a pesar dels 20 anys de presiri que duia a sobre.

De la fitxa antropomètrica s'en deia *tocar el piano*, perquè s'havien de clavar les ditades brutes de betum a les casetes de la fulla.

1 novembre. — A la tarde va venir al pati una monja, la encarregada de preparar metzines per les rates. Estava jo empipat veient que's repartien medalles i postals místiques als presos, i vaig aprofitar l'ocasió per dir-li que feia trenta anys que no anava a missa. Va fer un brinco i va dir-me que confiava més o menys tart en la meua conversió.

Les castanyes varen donar-nos un disgust al vespre, ja en el dormitori. Una colla d'aixalabrats varen decidir tirar-se les pel cap; nosaltres arrupits sobre's *patates* rebiem les que's desviaven. Total: una pluja de cops de puny.

29 desembre. — S'havia dit que aquella nit serien traslladats els presos que quedaven a la Presó cel·lular. Amb tal motiu les olles i cassoles anaren enlaire, quedant una grossa pila de testos al centre del pati, i com que fins el 31 no quedà desembrassada d'homes la presó de dones, molts varen haver de menjar ranxo o lo que tenien, cru.

Desde'ls patis se veia un dels dormitoris de les dones. Algunes feien senyes, altres cantaven, altres fumaven.

Un dia per un forat o esclatxa de la porta que donava a la comunicació amb el públic, va passar un cigarret. El culpable i els que no ho erem, vàrem rebre del director una bona filípica.

Amb el trasllat a la Presó cel·lular, varen venir noves penes, que un altre dia retreurem, si acàs.

J. COSTA POMÉS

—No corris massa, tieta, no corris massa, que després te sabrà greu.

I això que aleshores encara no estava enterat de la crema dels Escolapis.

Després de dinar vaig anar a la Barceloneta. Us dic de veres que no's veia un home pels carrers; dones i quixalla, sí; moltes dones i criatures.

Vaig preguntar la causa al moço del dispensari i em digué:

—Home: que no veu que aquí els tanca-rien la sortida? Per a fugir s'haurien de tirar en març.

Aleshores arribà un apotecari i ens digué:

—Veni, veni, que veureu els focs!

Pujarem a una torratxa; queia un sol aplaudidor; el cel i el mar eren blaus; del port no pujava cap remor, i d'allí baix, dels peus de la muntanya de Montjuic, pujaven amunt flames i fumarel·les.

—Es Santa Madrona!—feia l'un.

—No, que és el convent de més enllà!

—Tots dos, tots dos!

—Mira els Escolapis!

I des d'allà dalt, silenciós l'ambient, silen-

ciosos nosaltres, ens semblava sentir el bram del poble indignat, el dring de les armes, i els gemecs de les portes que les destrals estellaven.

Tornarem a ciutat entre dos llustres. A la porta de Santa Maria uns xicots donaven cops de maça, com si piquessin a fasos i en comptes de matar jueus volguessin occir capellans.

Pujarem per carrerons; aquell tocant a Sant Cugat bullia; havien atrapat dos capellans fent... no sé lo que deien; els empaitaren; ells fugiren; s'havien refugiat en una escala i algú devia protegir-los, perquè no sortien ni se'ls trobava enllac.

Un cop a casa, cara seria, preocupada, del pare, llamentacions inacabables de la mare, i els ulls badats, plens d'astorament dels dos petits, fits en nosaltres.

Després un avís terminant, i al carrer altra volta, i allí, en una oficina de la ciutat, hores i hores sabent mentides i no creient veritats.

Al donar-nos permís per a retirar-nos baixarem amb un company envers la Rambla; pujava tropa cap a Gracia i el públic aplaudia; ferem ressopó en el «Petit Pelayo», que bullia.

Després marxarem cap a casa; a la Ronda trobarem uns amics que'ns digueren:

—Aneu depressa, han apagat els fanals del vostre carrer!... Ja cremen Sant Pere, l'Ajuda i els Agonitzants!

—Arri, embusteros!

—Feu broma, feu!

El carrer era fosc, tal com deien.

—Sabs que tenien raó aquells burinots?... Pugem al terrat a veure si és veritat lo dels altres incendis?...

Sí, que ho era; les flames pujaven llengotejant el cel... De sobte sonà una explosió; les bales ens xiularen per les orelles. Era el primer atac als Jesuïtes.

Després, vida de terrat i de carrer, anades a l'Hospital i al dispensari, un viatge a les afores saltant barricades, i finalment l'obsessió aquella, inoblidable, dels trets aïllats, seguits d'una descàrrega, un dia, un altre, un altre.

En fi, bevem-hi.

MORITZ CII

Notes de fóra

Tarragona.—Com que demà, dissabte, és el sant d'en Jaumet, els requetès de Tarragona preparen grans festivals, consistents en solemnitats missaires i reunions polítiques.

Això i l'estrena del pendó de Sant Magí, pintat pel pinta-mones Folch, que ha d'anar a la processó, són els dos aconeciments carques de la setmana.

Els tarragonins ja no podem patir!

Juneda.—Ha quedat organitzada una junta interina per a constituir una societat política que portarà el nom d'«Unió Republicana».

Dita junta la formen els senyors Sedó, Olivé i Capdevila.

Endavant les atxes!

Balsareny.—Fa alguns dies que'l senyor Maura compta amb uns quants adeptes més an aquest poble. Aquests són els dos baixos i el director del cor de «Maura, sí!», que aquest dia va cantar uns quants cuplets defensant al fill d'en Maura del vil atentat que va cometre, i combatent els discursos d'en Rodés, de l'Alva-

rez, etcètera. Els demés que un dia cantaren en aquest cor ja no van amb ells, comprenent l'engany de que van ser víctimes. Aquests tres van capitanejats per *los inseparables*.

Llinàs.—Corre amb molta insistència el rumor de que la setmana passada va ésser robat el teatre místic de Collsabadell, d'aquest terme, que exploten Mossèn Pillín i el seu germà. No sabem que fins ara s'hagin instruit diligències, i tal vegada més val així, perquè sempre que's roba an aquests llocs, els lladres obren panys i reixes, reventen portes, saquegen caixes, i ni per miracle pot arregar-se'n cap, i ni saber-se qui ho ha fet.

Ah, pillins!

Vilafranca del Penadès.—Aquesta vila camina a passos agegantats vers el Progrés, no cal dubtar-ho; car, ademés d'abundants espectacles i diversions varies, hi tenim monuments, bars, kioscos i cadires a les rambles; com també uns passeigs asquerosament plens de polsaguera, carrers intransitables en dies de pluja, fonts públiques que apenes ragen, i, d'un quant temps an aquesta part, vénen cometent-se crims passionals, robaments i suïcidis, poc menys que diariament.

Així és que, dignant-se nostre *excel·lentíssim* realitzar prompte llurs projectes d'urbanització, per a comparar-la amb una ciutat del dia, ja quasi no hi mancaràn sinó places de toros i joventuts mauristes.

Que no?
«Hoy las ciencias adelantan que es una... velocidad».

Sant Pere Riudevittles.—Per fi la raó ha sigut nostra, perquè la tenem i així ho acaba de dir el senyor ministre de la Governació, anul·lant les eleccions de regidors celebrades últimament. Tot per terra senyors tupinaires; haurem de tornar a provar la forsa; per a que vegeu que te d'ésser neta una cosa per poguer-se-la quedar.

Senyors Marquès, Valls i Soldevila: Així com vareu ésser expressos per a acceptar una acta vinguda d'un interventor vostre que no coneixia els votants, vos està bé que tampoc us hagin conegut a Madrid i us facin entornar.

Molt bé, un aplaus!

La setmana tràgica

DILLUNS

A les cinc i mitja, àgil, trempat, animós, surt de casa en Jan Bonhome saludant, alegre, el sol. Ja a la vora de la fàbrica se palpa l'infern, i... —Bo! Ara he perdut la petaca... I era plena... Quin bunyoll!... Mal la setmana començà... Quaranta cèntims al pou.

DIARS

—Però, què tens Quima?
—No ho sé. Em sento un nus al cor... Anem a avisà a don Jaume.
—No més ens faltava això!... —Compareix al fi el vell metge, se la mira tot seriós.
Li pren el pols i... —Una gàstrica...
—Vaja! I que n'hi haurà per molt?
—Psè!... De moment, no pot dir-se...
Un mes, un mes i mig, dos...

DIMECRES

Bona l'hem feta!
El noi gran, que ha anat al forn, torna amb la mala notícia.
—El forner diu que no vol fiar-nos més. «Es inútil (m'ha dit) que'm vingueu amb plors. M'esteu devent quatre duros, i això ja es riure's del món. O arregleu aquests atrassos, o no hi hà pa. Es l'últim mot.»

DIJOURS

A l'hora de rúbrica, pam pam! El procurador. Ell sent molt haver de dir-ho, però, per varies raons que calmosament detalla, l'amo, amb moltíssim dolor, ha resolt que'l pis que ocupa en Jan, desde el mes d'agost, pagui vinticinco pessetes en compte de vintidós.

VIENDRES

Mala negada!...
La moça gran, el tresor, la gloria de la família, s'ha escapat amb el xicot. ¡A setze anys fugir de casa, una noia com un soll!... I amb qui!... Aquesta es la més negra!... Amb un ximple, un tabalot, doctorat en tots els vicis i, a més d'això, borni i coix!...

DISSABTE

Al donar-li els quartos, llis i ras el majordom ha fet sabè a en Jan Bonhome que per haver baixat molt els *pedidos* de provincies i la puja del cotó, s'han de parar dugues quadres, lo qual vol di en senzills mots que ja pot buscar-se feina en qualsevol altre lloc.

DIUMENGE

Crits, ais... —Què passa?...
—Que un automòbil furios, del qual no s'ha vist ni el número, ha tombat al pobre noi més petit d'en Jan Bonhome, que jugava aquí al cantó amb altres bailets del barri.
—I li ha fet molt mal?

—L'ha mort.

I s'ha acabat la setmana. Digueu, és tràgica o no?

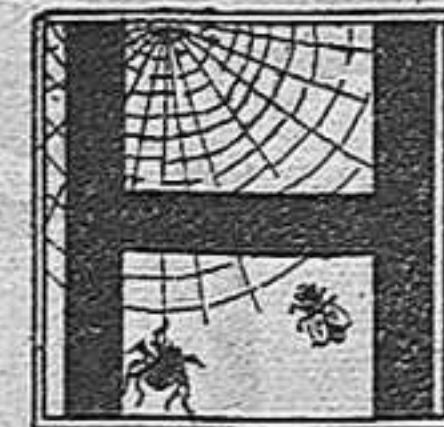
C. GUMA

La Mancomunitat i la Monarquia

D'on ve el mal vent?

«... en labios de persona que está muy alta ha puesto el rumor público una frase en que se espera el deseo urgente de que haya una mancomunidad castellana que contrapesa a la de Cataluña.»

Del diari de Valladolid *El Norte de Castilla*.

EM tingut ocasió de parlar amb alguns consellers de la Mancomunitat de Catalunya, i hem pogut comprovar que estan profundament dis-

gustats per les traves que des de Madrid se posen al nou organisme, ja des del seu començament. La qüestió dels camins veïnals, de la qual ha parlat aquests dies la premsa diària, té una gran importància en sí mateixa, per la transcendència econòmica del problema de les comunicacions entre els pobles rurals. Però té una importància molt més grossa si es considera com a símptoma de les intencions del Govern respecte a la Mancomunitat.

Amb els seus primers actes, l'Estat demostra el seu esperit hostil a l'organisme català. Sembla talment que hagi autoritzat la Mancomunitat sols per a combatre-la i fer-la fracassar lo més aviat possible. Pel R. D. del 18 de desembre de 1913, queda aquella autoritzada per a constituir-se, però sense altres facultats que les propies de les Diputacions provincials que li siguin cedides per aquestes. Les delegacions de funcions i serveis de l'Estat, han de venir més endavant, si és que venen algun dia. Era de creure que, al menys, el Govern deixaria el camp lliure a la Mancomunitat en quant a les migradíssimes facultats de que aquesta pot usar actualment. Però no ha sigut així. Ni en lo que abans pertanyia a les Diputacions és respectada la Mancomunitat.

Segons el Reglament de camins veïnals subvencionats per l'Estat, les Diputacions (i també els Municipis, fins els més petits) podien redactar pel seu compte els projectes de les obres. Doncs bé: per la R. O. del primer de juny darrer, les entitats que hagin acudit al concurs de camins veïnals (la Mancomunitat entre elles) no podran fer els projectes; aquests hauran d'ésser redactats per les Jefatures provincials d'Obres públiques, de conformitat amb les instruccions del Ministeri de Foment.

Això equival a dir, en llenguatge vulgar, que la Mancomunitat no podrà construir a Catalunya la magnífica xarxa de camins que té en estudi.

***

Resulta, doncs, que la primera obra concreta, positiva, pràctica, que la Mancomunitat intenta portar a terme, topa amb la mala fè i amb l'hostilitat de la gent de Madrid. Al donar la Mancomunitat el primer pas, se li

SONATA XCII

EMPRE recordaré que una tia meua—catòlica, apostòlica, romana i pelegrina—el dia en que començaren les empentes, donava tota la raó a les modistes que plegaven i als escamots que feien plegar.

Me deia: —Ben fet! Perquè la volem la guerra?...

Jo també ho trobava ben fet; però, sabent la manera de pensar d'ella, li vaig dir:

fa ja la traveta. Ben clar apareix que'l Govern va contra la Mancomunitat. Tal és la convicció fundada que tenen els individus del Consell Permanent i tots els qui coneixen la qüestió.

De res han servit les gestiones fetes per a obtenir la derogació de la R. O. ilegal. El director general d'Obres públiques, don Abilio Calderón, cacic de Palencia i eminent cap de fusta, se nega toçudament a donar satisfacció a les reclamacions catalanes. El ministre de Foment, el de Governació i el president del Consell, fan l'orni. Existeix l'evident propòsit de molestar als consellers de la Mancomunitat i de perjudicar i ofendre a Catalunya.

I bé: ¿d'on ve aqueix mal vent que bufa? En general, els polítics i funcionaris de l'Estat espanyol no estimen gaire als catalans, i sempre que se'ls presenta l'oportunitat tiren contra nosaltres. Emperò, hi ha una pila de detalls indicadors de que la desafecció per Catalunya se sent també en altres esferes de l'Estat. El mal vent que bufa ve de certes elevades regions.

Una prova més del que diem està en lo que ve succent amb motiu de la Mancomunitat castellana. El veritable iniciador d'aquesta és... un alt personatge. Això no fora pas censurable si la Mancomunitat castellana tingués els fins rectes i nobles que hauria de tenir, Mes el cas és que se tracta d'organitzar-la, no per al bé de les Castelles, sinó per al mal de Catalunya. Un dels seus organitzadors ha dit a un redactor d'*El Norte de Castilla* lo que copien a continuació:

«Será la nuestra, de ser, una mancomunidad para fines administrativos exclusivamente, pero será también, y tal vez esto sea lo más importante, una mancomunidad que servirá de dique a las excesivas aspiraciones de otras regiones, si las llegasen a formular...»

I un poc més avall el periodista escriu: «Y ya me acordaba de que en labios de persona que está muy alta, ha puesto el rumor público una frase en que se expresa el deseo urgente de que haya una Mancomunidad castellana que contrapesa a la de Cataluña.»

¿Qui deu ésser aquesta persona que está muy alta? ¿Qui deu ésser el personatge que tanta antipatia sent per Catalunya.

Vegin els nostres lectors si, pensant-hi un poc, troben la solució d'aquest trenca-cloques.

L'obrerisme i la ciencia

Els treballadors miren amb desdeny la ciencia econòmica. Aquesta ciencia, emperò, és la que més directament i més profundament estudia el problema social. Als ulls de l'immensa majoria de la classe obrera, les teories i els estudis econòmics són cabories de catedràtics o passatemps d'escriptors desenfainats. Tot ignorant aqueixos estudis i aqueixes teories, els treballadors, en general, els menyspreuen i condemnen.

Nosaltres estem convençuts que això constitueix un gran i lamentable error. Els obrers haurien de sentir una afició preferent per la ciencia econòmica. Adquirint les nocions indispensables d'aquesta, podrien fer-se càrrec de la volada i l'amplitud del magne problema social dels nostres dies, i coneixerien millor el seu propi cas, que ara sols coneixen imperfectament per les necessitats i els dolors de la vida.

La coneixença de l'economia, útil i convenient a tots els obrers, és indispensable als qui actuen de directors del proletariat, ja en les organitzacions sindicals, ja en les organitzacions polítiques. Avui és impossible dirigir bé un sindicat o una secció del partit obrer, sense conèixer les grans qüestions que l'economia política i l'economia social tenen, si no resoltes, plantejades al menys.

I en aquest respecte, hem de dir, sense voler ofendre a ningú, que'ls directors del moviment obrer, des del qui dirigeix una modesta societat local de resistencia al qui dirigeix un partit o una gran organització sindical, careixen, en la quasi totalitat dels

casos, de aquella indispensable coneixença dels problemes econòmics i dels principis de la ciencia social. Aquest fet no és pas independent del resultat desastrós que han tingut certes vagues.

No sentim pas la superstició de la ciencia; tampoc creiem massa en els homes de ciencia, sobre tot quan se tracta de ciencia oficial o de funcionaris científics. Però considerem impossible que en cap branca de l'activitat humana pugui prescindir-se de la ciencia. Aquells obrers, i especialment aquells dels seus elements directors, que fan ostentació de menyspreu envers la ciencia econòmica, ens produeixen el mateix efecte que'ls que menyspreuen els principis de l'higiene i fan ostentació de no atendre les seves prescripcions.

Es veritat que en la ciencia—o millor dit, en els qui es diuen homes de ciencia—hi ha sovint una inflor injustificada, una vanitat excesiva, un encarament antipàtic. La ciencia no és ridícula; però són ridícols de vegades els professionals de la ciencia. Davant de certs llibres d'economia, de les explicacions de certs professors universitaris, un militant obrer, un secretari de sindicat, té dret a riure, a ésser menyspreuador i mo-feta. Però això no vol dir que tots els economistas siguin iguals, ni que tota l'enonomia sigui la mateixa cosa.

Els obrers, i els seus capitosos més que ningú, treurien un gran profit de l'estudi de la ciencia econòmica. Aquesta posseeix avui, dins i fora del socialisme, eminents i excel·lents tratadistes. Els treballadors intel·ligents que acostumen a tenir per tot bagatge científic *El capital*, de Marx (tant difícil d'entendre i d'assimilar pel seu saràcter especial) o *La conquesta del pa* de Kropotkin, haurien d'estudiar les obres de Marshall, de Gide, de Pareto, etc. Això els eixamplaria els horitzons i els faria parlar menys desdenyosament de la ciencia burgesa. Nosaltres els assegurem que'ls seria molt més útil, per exemple, la lectura dels *Principis d'Economia política*, de Charles Gide, que la de tots els llibres i fascicles del pobre Paul Lafargue.

A. R. i V.

Els arcàngels i les foques

Com deiem, el Cel no és pas com les lleis, que són iguals per a tots.

Cada poble, cada raça, s'imagina el Cel que millor li sembla; se fa un cel al seu gust.

Així, per exemple, el cel dels esquimals, habitants de les regions polars, és un lloc en el qual existeix, eternament i en abundancia, la caça de la foca, l'animal més estimat d'aquells homes, el que'ls proporciona aliment, vestit, llum, barraca, i demés aventatges del viure.

I heusaquí que una vegada un frare missioner europeu va anar a predicar al Pol Nord. Tot fent la seva plàtica, va començar a descriure, davant dels esquimals, les joies del paradís celestial.

—Viureu entremig dels àngels!—cridava el frare.

Els esquimals l'escoltaven boca-badats. —Viureu entremig dels arcàngels!—repetia.

—Molt bé!... Molt bé!...—va respondre el rei dels esquimals.—Però vostè no'ns parla de les foques... Que no n'hi trobarem, de foques, al Cel?

—Home, no!... De foques no n'hi hà, al Cel!

—Ah, no?... I escolti, doncs: la pell dels arcàngels és bona per a fer-ne vestits?... i del greix dels àngels se'n fa oli per a les llanternes?... i la carn dels serafins, feta a la brasa, és tan bona com la carn de foca!...

El frare missioner encara fuig!

ADELÍ

REPICS

Als que encara no han sapigut explicar-se l'empenyo de l'oligarquia monàrquica en tirar endavant en l'assumpte del Marroc, els recomanem la següent notícia:

«Durant els governs d'en Romanones i en Dato han sigut enviats als territoris, que al Nord d'Àfrica ocupem, 320 funcionaris civils; funcionaris que en realitat no «funcionen»; doncs, com ha dit un polític que coneix molt a fons la qüestió marroquí, amb l'intranquil·litat que regna en la «nostra» sona, lo únic que aquells bons senyors, ara com ara, poden fer, és cobrar, callar i esperar a veure com acaba aquell fandango.

Va comprenent-se la cosa? Perduda Cuba, perdut Puerto Rico, perdudes les Filipines, vol probar-se si del Nord africà se'n fa una «menjadora» que substitueixi a la de les colonies.

La clau del misteri del Rif, no hi hà que donar-hi voltes, és aquesta; aquesta i cap més.

Llegeixo que mossèn Estebanell, el xarmanter rector de la Bonavova, ha marxat cap a Lourdes, a l'objecte de pendre part en el Congrés Eucarístic.

Que li probi. I que consulti bé l'itinerari dels trens. Perque devegades, si un home és descuidada una mica, en comptes de dur-lo a Lourdes, el duen a París o a... Caunterets.

Corren molts goços rabiosos, havent-se donat instruccions per a exterminar-los.

Vinga! Ha arribat l'hora de la repressió. Morta la cuca, mort el verí, diu el refrà.

Però en el cas de l'hidrofobia, això no resa. I sinó ja m'ho sabrà dir els esbirros de tota mena.

Encara que matín a tots els atacats, per això sempre quedarà la rabia.

Els ministres estan ocupadíssims. Fent què?

Passejant-se. L'un de Madrid a San Sebastián i l'altre de San Sebastián a Madrid, aquest cap a Valencia, aquell cap a Galicia...

L'únic que, per ara, no abandona el punt és en Dato.

L'home és desconfiat, i com que sab que la situació, digui lo que vulgui *La Época*, està molt primparada, ha pensat:

—No fem coses!... Aquests, que's passeguin. Jo... em quedaré a guardar el pis.

Segons un telegrama de París, la fortuna del general Huerta, president dimissionari de Mèxic, ascendeix a la friolera de trenta mil·lions de francs.

I preguntem nosaltres: Aquesta fortuna, l'ha feta el general durant els disset mesos que ha exercit de president?

Si és així, d'això no se n'ha de dir una «fortuna».

En el llenguatge de la decencia se'n diu... una altra cosa.

Aficionats platònics als sports, l'ull viu!

En un concurs gimnàstic, celebrat a Senlis, un atleta va entusiasmar-se tant en el llençament del pes, que, en comptes de tirar-lo allà on devia, va plantar-lo al cap d'un espectador, deixant-lo de cos present en el lloc on seia.

—Però que no veu que ha fet?—varen preguntar-li.

—Es que jo soc molt anticlerical—respongué l'home, volent excusar-se.

—Què vol dir amb això?

—Que, quan algú se'm posa a tret, no puc fer-hi més, li haig de rompre el batisme.

El rei Jordi d'Anglaterra ha passat revista a dos cents acuirats, cent torpillers, cinquanta submarins i cinquanta hidroplans.

Aquesta notícia, els anglesos, ens la deuen enviar per a espantar-nos.

Però s'equivoquen, els fills de John Bull.

Abans si que'ns en devien fer, de por, però ara...

No ho deuen sapiguer que estem a punt de construir la segona esquadra!...

A Sant Petersburg, més de cent mil obrers s'han declarat en vaga.

Mira que tal!

Els russos celebrant l'aniversari de la nostra setmana gloriosa?

D'això se'n diu fer-nos la vergonya!

Han sigut processats els diputats provincials que s'atreveren a presentar la proposició referent al monument Ferrer. Quan se'ls fusella?

Al «Saló Parés», entre dos crítics d'art. —Voldria saber perque al autor d'aquest quadro extravagant i incomprensible l'alabes tant que fins li dius que és un Déu?

—Perque Déu, segons els capellans, se distingeix també per les seves obres impenetrables.

En Romanones, com ja hem tingut l'honor de comunicar-los-hi, ha anat a l'Àfrica.

En Weyler ha anat a l'Àfrica.

En Franco Rodríguez ha anat a l'Àfrica.

Però no hi han anat junts.

I ha sigut una viva llàstima.

Perque, d'haver-s'hi reunit, podien haver deixat estupefactes als moros agafant-se pel braç i cantant allò:

—Ya somos tré-es, tré-es, tré-es!...

A LES ENDEVINALLES DEL NÚMERO 2358

A la xarada primera, *Atanasi*; a la segona, *Palamós*; a la tercera, *Vilamalla*; a l'anagrama primer, *Tallers-Retalls*; al segon, *Roseta-Estora*; a la sinonímia, *Manola*; a la tarjeta, *Los miserables*, i a la conversa, *Meló*.

XARADES

I
—Dintre'l cos de la Maria hi dos-hu una total noble— tres germana, l'altre dia, digué,—perque an allà al poble, prestat molts favors havia.
J. Mestres M.

II
Mineral és la primera, la segona amb invers-prima n'és bestia que molt s'estima per sa bravura i quimera. La tercera és una lletra que serveix en gran manera, moltes voltes va al darrera; prò va al davant amb la Petra. La quarta, sens gran esforç, em sembla que trobaràs; quix desseguida veuràs que és l'alegría dels cors. Així, doncs, no pot anar ni amb l'ajuda de la tot, de que, quan un sigui al clot, ne pugui ressucitar.
J. Aubert M.

ENDEVINALLA

Soc petit i mai puc créixer; vaig de blanc tal com vaig néixer. I més te diré, lector, estant bo, tinc molt bon cor.
E. Sala (a) Noi maco

Cavallers: Just Bonafé: No volem discussions, per a insertar en les notes de fora. Volem fets, i, si pot ésser, d'alguna importancia.—Crispín i Gaiter del Penadés: Rebut, i gracies.—J. T.: Si hi cab, amb molt gust.—J. C. P.: Rebut, i mercès.—J. P.: Mirarem d'aprofitar-ho.—Enric Lapiedra Fàbrega: Farem la tria de llei.—Joan Antich Puquí: Lo mateix li diem.—J. Pidelaplana: No và.—Ramón Valls: Una cosa o altra anirà.—H. M. D.: Sense firma, no và res.—J. Corbera Sol: Enterats, però no s'inserta.—J. Aubert M.: Aqueixa solució ja és molt gastada.—J. R. i G.: No farem res.—J. F.: Prou n'hi hà!...—J. Piña: Ho sento, però no'l puc complaure; és massa llarg.—J. N. i M.: No'ns convé.—J. M. M.: Veurem; depén de l'espai.—A. R. i J. M.: No fa per casa.—Carmeta R.: Això són qüestions de familia, de las que nunca hice caso.

LA REVOLTA DE JULIOL

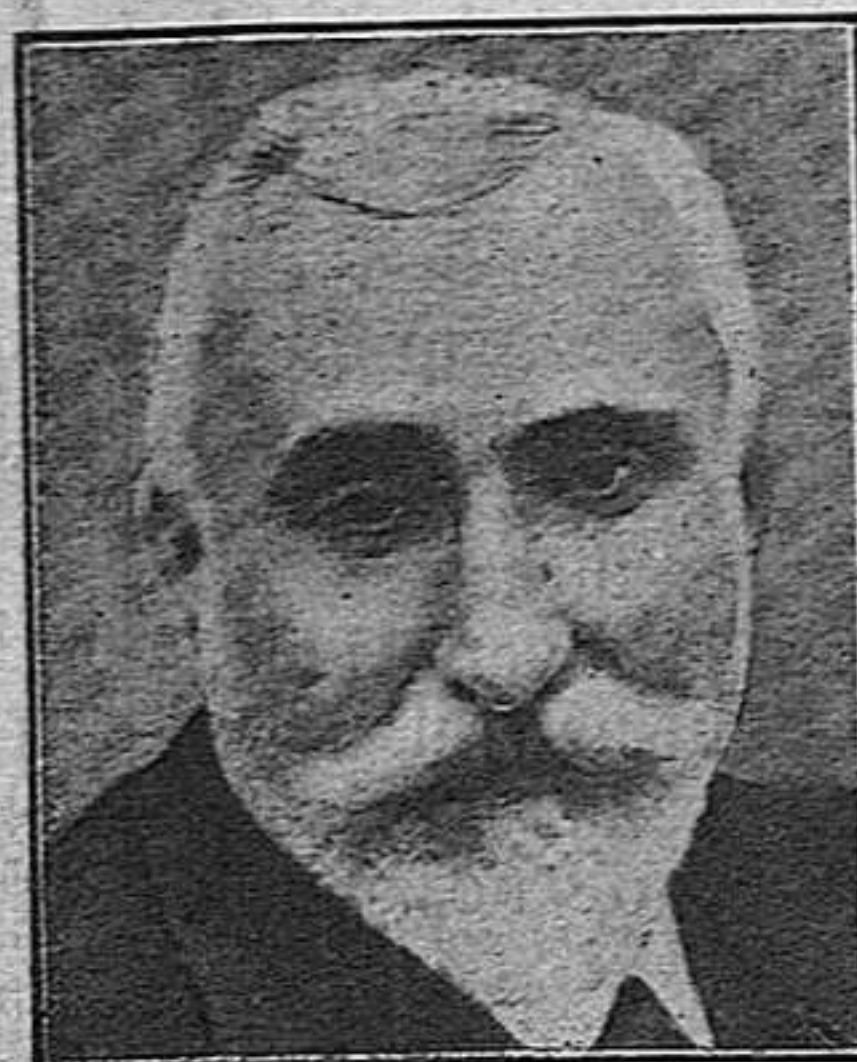

DATOS HISTÒRICS

PER A

L'HISTORIA

Els homes de la repressió

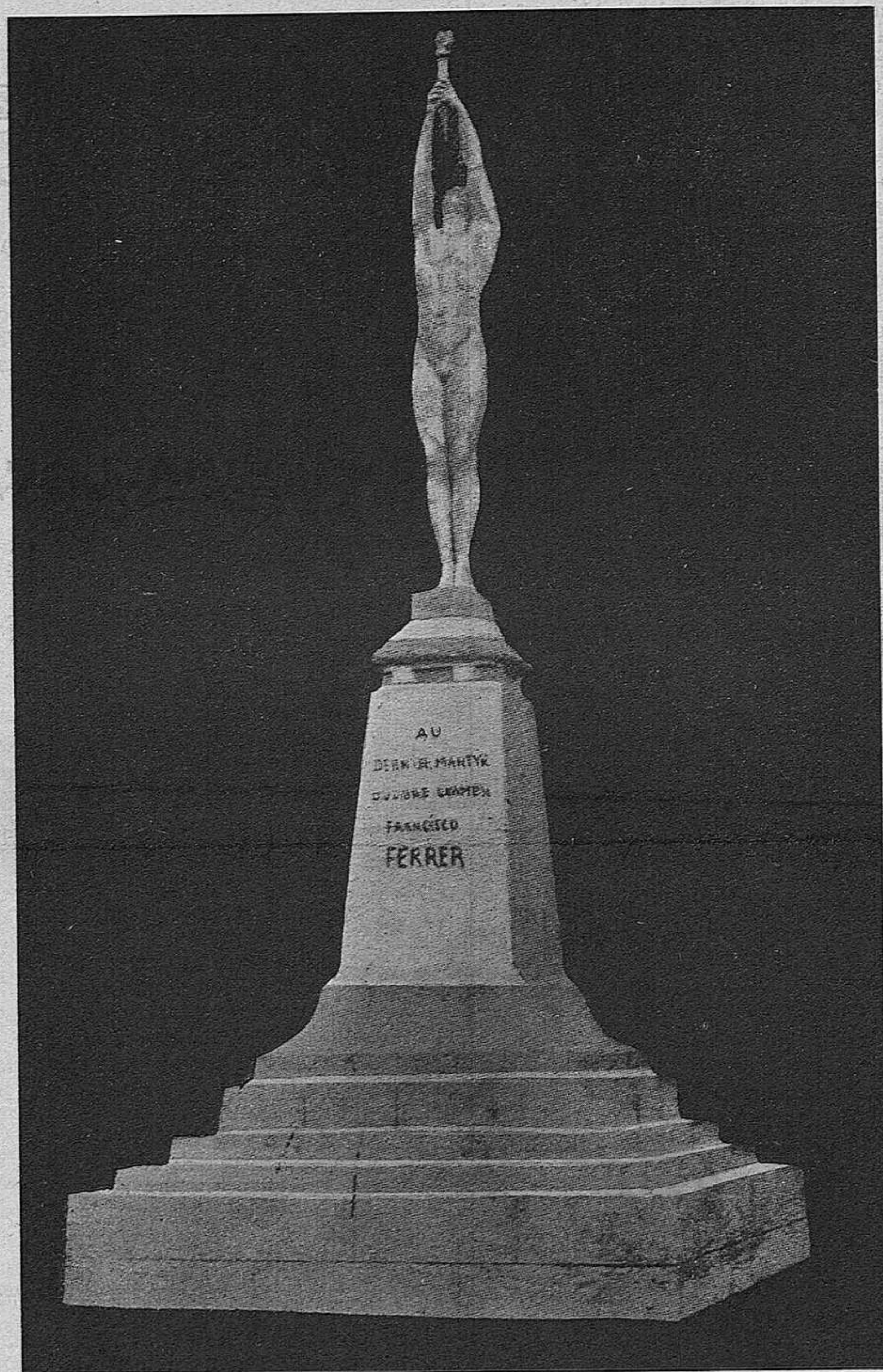
ANTONI MAURA

JOAN LA CIERVA

XAVIER UGARTE

Monument a en Ferrer Guardia, aixecat a Bruseles

UNA FOTOGRAFIA INTERESSANT
Conducció a Montjuic de l'atant destinat a guardar les despulles d'en Ferrer

Els fusellats amb motiu de la revolta

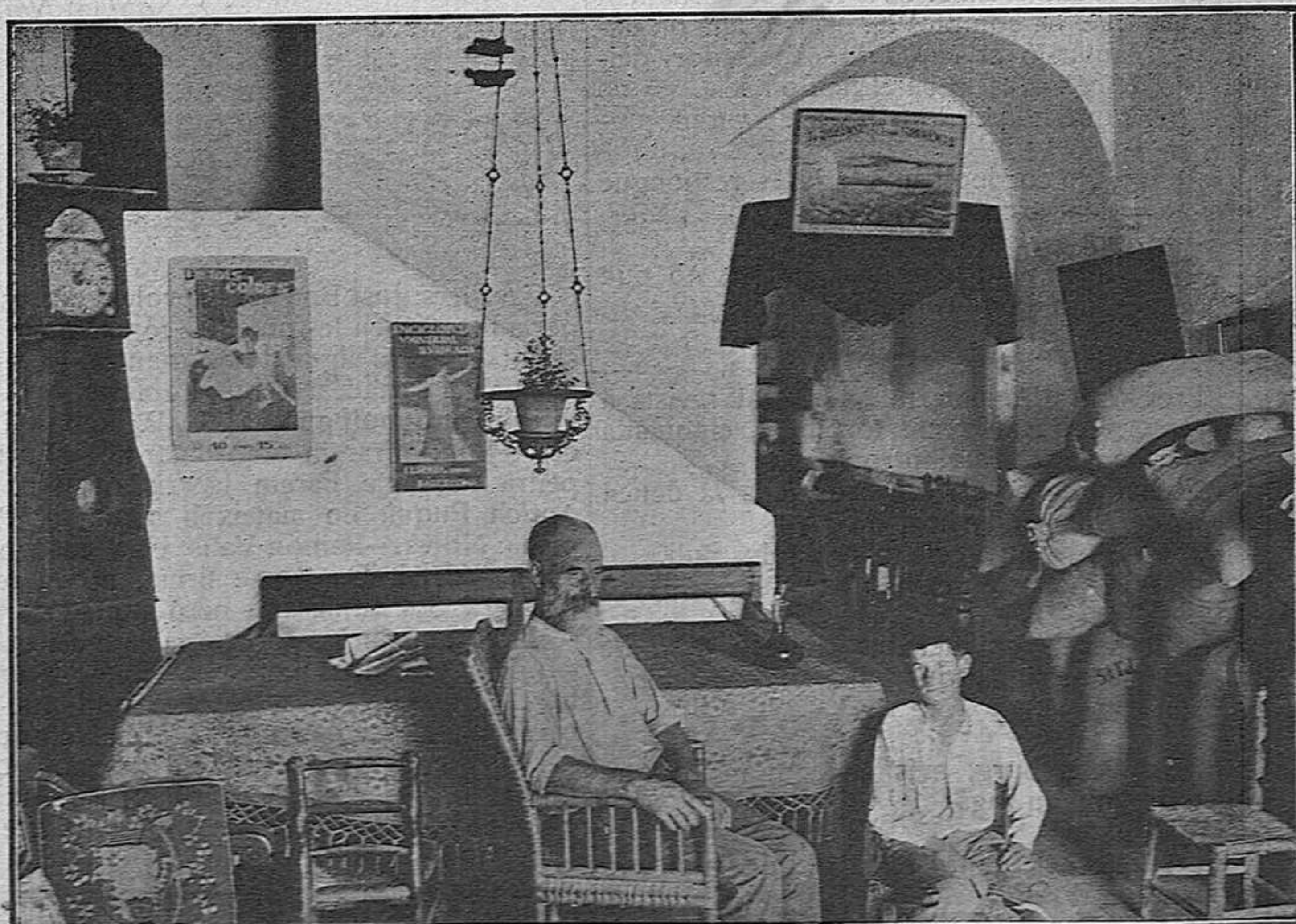
F. FERRER GUARDIA

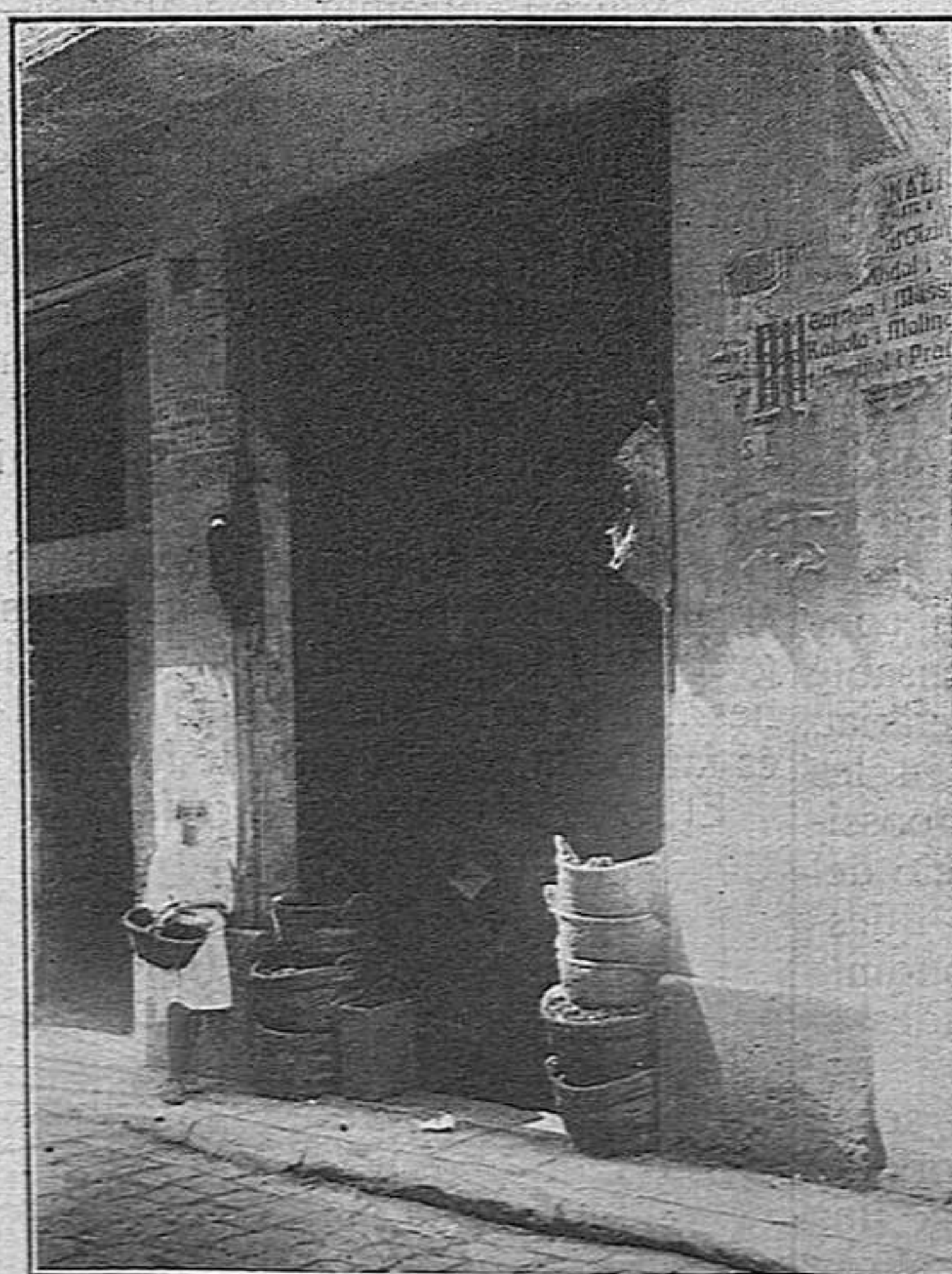
R. CLEMENTE GARCIA

J. MIQUEL BARÓ

Interior del Mas Germinal, propietat d'en Ferrer Guardia, a Mongat

La carboneria del carrer d'en Roig, on prestava els seus serveis en Clemente Garcia.

A. MALET

E. DEL HOYO